

Millî Kültür Araştırmaları Dergisi (MİKAD)

Cilt: 1- Sayı: 2- Aralık 2017

ISSN: 2587-1331

REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN MİSKİNLER TEKKESİ ROMANINDA YAPI

Zeliha YILDIRIM*

ÖZET

Miskinler Tekkesi, Cumhuriyet Dönemi yazarlarımızdan Reşat Nuri Güntekin'in yayımlanmış olduğu toplumsal konulu, son dönem romanlarından birisidir. Yazar, eserinde bugün bile sosyal bir problem olan dilenciliği, alaycı bir şekilde ele alır. Otobiyografik anlatım tarzıyla kaleme alınan eserde, kökleri saraya uzanan Kocabaş ailesinin son torununun, konakta başlayan hayatının dilenciliğe giden öyküsü anlatılır. Başkahramanın çocukluk yıllarında dilenci kılığına girerek başladığı oyun, ileriki yıllarda, gerçek hayatında sürekli yaptığı bir iş olur.

Reşat Nuri Güntekin, bu eserinde din istismarlığıyla yapılan dilenciliği eleştirirken bir dilencinin, hangi şartlar sonucunda dilenmek zorunda kaldığını, mesleğinin inceliklerini algılayışını ve nasıl dilendiğini gözler önüne serer. Tüm bunlara ilave olarak yazar, sokaklarda el açıp para toplayarak yapılan dilenciliğin, kişiliğinden ödün verip el-etek öperek mal, mülk, makam ve mevki almak için başvuru modern dilencilikten asil ve üstün tutulduğunu başkahramanın hayatında gösterir.

Anahtar Kelimeler: Reşat Nuri Güntekin, Miskinler Tekkesi, Dilencilik Oyunu, Dilenci

THE STRUCTURE IN THE NOVEL MİSKİNLER TEKKESİ BY REŞAT NURİ GÜNTEKİN

ABSTRACT

Miskinler Tekkesi is one of the novels of the last period which is published by Reşat Nuri Güntekin from the Republican period authors. The author treats the singer as a sociable problem even today, in a sarcastic way. Autobiographical narrative style tells the story of the last grandson of the Kocabaş family, whose roots go into the sky, to the beggars of the life that started in the mansion. The game that the protagonist begins by entering the beggar's sack in his childhood is a job he has done in his life in the future for a long time.

Reşat Nuri Güntekin, in this work, criticizes beggars made with religion exploitation, reveals how a beggar has to beg for what conditions, perceives the subtleties of his profession and how he is begged. In addition to all this, the writer shows in the life of the protagonist, who is noble and superior to modern begging, who is resorted to buying property, property, position and status by compromising personality and compromising personality by killing hand-skirts.

Key Words: Reşat Nuri Güntekin, Miskinler Tekkesi, Begging Game, Beggar

* Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Öğrencisi, zelihayildirim3@gmail.com.

1. GİRİŞ

1. 1. Romanın Kimliği

Cumhuriyet dönemi yazarlarımızdan Reşat Nuri Güntekin'in(1889-1956) on altıncı romanı olan *Miskinler Tekkesi*, 1946 yılında basılmıştır. Kitabın günümüze kadar 36¹ baskısı yapılmıştır. Reşat Nuri, ilk dönem romanlarında bireyi ve bireyin sorunlarına değinirken *Yaprak Dökümü* ile başlayan olgunluk dönemi romanlarında ise toplumsal sorunları eleştirel bir tarzla kaleme alır. *Miskinler Tekkesi* de Reşat Nuri Güntekin'in Türk edebiyatında dilenciliği tema olarak incelediği ve tenkit ettiği sosyal içerikli bir romandır.

2. ÖZET

*Miskinler Tekkesi*² romanının isimsiz kahramanı, II. Mahmut dönemi ileri gelenlerinden Kocabaş Kazasker Şemsettin Molla'nın torunudur. O, canının kıymetini bilen, tembel, miskin, yerinden kıpırdamaktan imtina eden bir insandır. Gittiği okullarda tembel bir öğrenci olmasına rağmen yazısının güzel olması neticesinde sınıfını kolayca geçer.

Çocukluğunda oynadığı “dilencilik oyununda” kullandığı yalvarma tekniğiyle sokak çocuklarının şerrinden kendisini korumayı ve onları köle gibi kullanmayı çok iyi bilir. Gençlik yıllarında tıpkı dedesi Kocabaş Kazasker Şemsettin Molla gibi kafasının büyük olmasından dolayı sıkıntılı anlar yaşar. Küçükken kafasına bakan gözlere alışmış, bu bakışlara aldırış etmemeyi başarmışken komşu konağın kızına âşık olduğunda kafasının büyüklüğünü dert etmeye başlar.

Aksaray'daki konakları bir Ramazan gecesinde yangında kullanılamaz hale geldiğinde Cinci Meydanı tafralarında bir eski konağa yerleşirler. Kahramanımız pencereden gördüğü komşu konağın kızı Mesrure'ye âşık olur. Koca kafasıyla kendisini ona beğendiremeyeceğini düşünerek çözüm arayışlarına girer. İlk olarak ud dersleri alır; bahçede udunu çalarak kızın duymasını sağlar. İkinci olarak dayısıyla ahbap olan kızın babası Mesut Paşa'nın gözüne girmek için çabalar. Dayısı vasıtasıyla güzel olan yazısını Paşa'ya göstererek onu etkiler. Ardından Paşa'nın şiir merakını öğrenince şiirler ezberleyerek fırsat buldukça bunları Paşa'ya ezbere okur. Tüm bu çabalar bir işe yaramaz, kızın ona karşı bir ilgisi olmaz.

On sekiz yaşında Rüştüye'yi bitirdiğinde Evkaf-ı Hümayun Nezareti'nde işe başlar. Oturmaktan ve boş boş pencereden Marmara'yı seyretmekten başka bir şey yapmadığı halde güzel yazısı ve aklında kalan şiirlerle, “yaşlı insanlar meclisindeki edibane konuşma tarzıyla” (s. 25) Evkaf Nezareti'nin birinci sınıf insanları arasına girer.

Meşrutiyetin ilanıyla konağın da düzeni bozulur. Kahraman ve ailesi daha küçük bir eve taşınmak zorunda kalırlar. Evin geçimini sağlayan büyükanne ölünce konaktaki rahat yaşam, bu evde devam edemez.

¹ İnkılâp Kitabevi- Nisan 2017.

² Reşat Nuri Güntekin, *Miskinler Tekkesi*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 1946. (İncelemede eserin künyesini verdiğimiz bu baskısı kullanılmıştır.)

Evkaf'tan tasfiye edilen başkahraman, arkadaşı Talat'ın önerisiyle Darülfünun'a kaydolur. 31 Mart Vakası'ndan sonra siyasete karıştı diye üç seneliğine Sinop'a sürgüne gönderilir. Sinop'ta arzuhalcilik yaparak hayatına yön veren kahraman, kendisine bir düzen kurar. Bir süre sonra İstanbul'a döndüğünde de arkadaşı Talat'tan başka kimsesi kalmadığını görür. Talat'ın yardımıyla Nur-i İrfan adındaki özel okula kâtiplik ve yazı hocalığı yapmak üzere göreve başlar. Mektebin amacının öğrencilerin babalarını kandırarak para çekmek olduğunu öğrendiğinde istemeyerek bu uygunsuz işlere karışır. Hatta okula kabul edilen şehit çocukları için para bile toplamaya başlar.

Umumi Harbe girilmesi, Kocabaşların son torununun da askere alınmasına neden olur. İlk olarak Mısır'a gönderilir. İki sene Halep'te yazıcı neferliği yapar. Bir gün üstüne gelen levazım katırı sonucunda kolu kırılır parmakları işlevini kaybeder; malûl gazi olarak İstanbul'a dönmeğe çalışır. Yollarda yaşadığı büyük sıkıntılara rağmen kendisini İzmir'de bir hastanede bulur. Hali perişandır; parasız kalmıştır. Hastane müdürü, bu perişan hastayı taburcu edebilmek için ölmüş, kimsesiz birinin kıyafetlerini ona verir.

İzmir, Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. Sokakta kalmış sahipsizler, Yunan gözetiminde bir minder ve bir tas çorbayla tütün deposunda misafir edilmektedir. Vücut sağlığı yerine gelen kahraman yavaş yavaş yürüyüşlere çıkar. Bir gün bu yürüyüşlerin sonucunda caminin önünde beklerken bir bayandan ilk sadakasını alır. Ertesi gün bu parayla aldığı yiyecekleri arkadaşlarıyla paylaşarak karnını doyururken yapacağı iş belli olur: Dilencilik...

Gündelik kazancı, bir işçinin gündeliğini geçmeye başladığı gibi büyük memurların maaşlarına da eş değer olur. Tamaşalık semtinde bir oda kiralar. Dilencilerin yaşadığı bu yerin ahalisini Afrika zencileri oluşturmaktadır. Komşu kadınlar, birkaç kuruşa ya da birkaç lokma ekmeğe evini silip süpürmeye, çamaşırlarını yıkamaya ve yemeğini yapmaya başlar.

Gün geçtikçe itibarı artan kahraman kendisine yardımcı olsun diye Mesule Bacı dediği bir kadını, ardından da annesinin terk ettiği yedi yaşlarındaki İsmail'i yanına alır; onu okula gönderir; ihtiyaçlarını karşılar.

İzmir'de dilencilerin artması, bazı serserilerin evin etrafındaki toprakları kazıyarak para aramaları ve de İsmail'in arkadaşlarının "dilenci beybabanın keyfi iyi mi" (s. 75) diye sormaları, kahramanın İstanbul'a taşınmasına neden olur.

İstanbul'daki ilk günlerinde seyyahlar gibi dolaşıp para yemeğe başlarlar. Geldiklerinin beşinci gününde Süleymaniye'de tesadüfen karşılaştığı bir evi kiralarlar. İsmail'i yatılı okula göndermeği planladığından bu evde onu mutlu etmek için her şeyi yapar.

Bir gün arkadaşı Talat'la karşılaşır, onun yardımıyla İsmail'i yatılı okula yerleştirir. Dilencilige İstanbul'da da devam etmeye başlar. Yıllardır dilendiğini sonunda arkadaşı Talat'a söyler. Talat başlangıçta arkadaşından utanıp ondan uzaklaşır. Bir süre sonra birbirlerini arayarak arkadaşlıklarına devam ederler. Öyle ki gün geçtikçe maddi durumu kötüleşen Talat'a kahraman bir ev satın alır. Dilenerek elde ettiği parayla da rahat bir yaşam sürer.

Parasız devlet okulu sınavını kazanan İsmail, Bursa'da yatılı olarak okur. Yıllar sonra gazetelerden okudukları haberlerde İsmail'in Avrupa'da mimar olduğunu, Ankara'da günden güne yükseldiğini öğrenirler. Bir gün İsmail eşiyle birlikte kendisini büyüten, okutan miskin dilenciye ziyarete gelir. Kocabaşların son torunu olan yardımsever dilenci, İsmail'deki hakiki gururu, hakiki asaleti gördüğünde çok

duygulanır. “Delikanlının bu kadirbilirliği, dilenci için şimdiye kadar topladığı sadakaların en güzelidir.” (Agâh Sırrı Levend, Sanat ve Edebiyat Gazetesi, 9 Ağustos 1947)

“- Sadakalarımın en muhteşemini ben, senden aldım İsmail” (s. 203) der.

Bu çalışmamızda Reşat Nuri Güntekin’in *Miskinler Tekkesi*, önce isim- içerik ilişkisi bakımından ele alınacak, daha sonra ise romanın yapısı, modern roman teknikleri açısından incelenecektir.

3. İSİM - İÇERİK İLİŞKİSİ

Miskin kelimesi, Arapça sukün kelimesinden türemiş, “aşırı derecede tembel, uyuşuk, mıymıntı (kimse); aciz, zavallı (kimse); cüzam hastalığına tutulmuş kimse; tasavvufta Allah karşısında aczini, yokluğunu bilen gönül eri, gerçek zenginin Allah olduğunu ve kendisinin O’na karşı mutlak ihtiyaç içinde bulunduğunu bilen derviş kul, fakir”(Ayverdi, 2011: 828).

Reşat Nuri Güntekin, eserde miskin kelimesinin çağrıştırdığı tüm anlamları içeriksel düzlemle bağdaştırarak isim konusunda kafalarda soru işaretine mahal vermez. Romanın ismi, romanın akışı içerisinde çağrışımlarla, örneklerle, başkahramanın değerlendirilişiyle paralellik arz eder. Miskinler Tekkesi’nin miskin kahramanı, miskin kelimesinin anlamına eş değer özellikleri göstererek yeri geldiğinde tembeldir, uyuşuktur, yeri geldiğinde bir cüzamlıdır, dilencidir veya yeri geldiğinde de bir derviştir.

Romanın adını oluşturan Miskinler Tekkesi, gerçekte de vardır. Üsküdar’da Karaca Ahmet Mezarlığı’nda bulunur. III. Selim zamanında yapılmış olup cüzamlılar burada barındırılmış.

Kocabaş Kazaskerin son torunu olan isimsiz kahraman, romanın çeşitli yerlerinde kendisini bir miskine, bir cüzamlıya benzeten ifadelerle bunların yaşadıkları yer olan Miskinler Tekkesi’nin kapısını açar; daha kitabın ilk sayfalarında isim ve içerik ilişkisinin bağlantısını verir.

“ Ne yapalım böyle yaratılmışım. Cüzamlı yanık acısına ne kadar duygusuzsa ben de kuyruk acısına öyleyim.” (s. 4) diyerek bir cüzamlının hastalığından dolayı sinirlerinin tahribatı sonucu derisinin ısı değişikliklerini fark etmediğini, hissizleştiğini bildiğinden bu durumu kendisiyle bağdaştırır.

“Cüzama tutulduğunu öğrenenler gibi kendimde kendi vücuduma, kendi etime karşı bir tiksinti vardı ve ne yapsam bunu gideremiyordum.”(s. 63) diye hissettiklerini anlatan kahraman bir cüzamlı gibi hissetmeye devam eder. Cüzam konusundaki uzman doktorların bilgileri de miskin kahramanı doğrulamaktadır.

“Kişinin sosyal hayatını tamamıyla ortadan kaldıran bu rahatsızlık türü beraberinde kişide özgüven eksikliğine de yol açmaktadır.”³

Başkahraman, bir gün arkadaşı Talat’a kendisinin dilencilik yaptığını söyler. Talat bunu duyduğunda çok şaşırır, sanki arkadaşı cüzamlıymış gibi davranır ve ondan uzaklaşır. Bunun üzerine Şemsettin Molla’nın torunu, arkadaşı Talat’ın, bu tavırları karşısında, kendisini yine bir cüzamlı olarak görür.

³ <http://www.lepra.gen.tr/cuzzam-nedir.html/09.04.2017>.

Tüm bu benzetmelerle eserin içeriksel düzleminde kahraman, kendisinin cüzamlı özellikleri gösterdiğini sık sık itiraf ederken konakta yaşayanların saraydan gelen ihسانlar karşısındaki dualarını, Miskinler Tekkesi'ndeki cüzzamlıların oraya getirilen sadakalar karşısındaki yaptıkları dualara da benzetmekten geri kalmaz.

“ Benim yetiştiğim İkinci Abdülhamit zamanlarında bile ara sıra saraydan (adına resmen Sadakai Şahane denen) elli altınlık, yüz altınlık ihسانlar gelir ve Karacaahmedin Meşhur Miskinler Tekkesinde gibi bütün aile büyük sofada toplanarak ‘âmin âmin’ çağırırdı”.(s. 8)

Miskin kelimesinin tasavvufî anlamı ise *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*'de şöyle açıklanır:

“Miskin, Arapça, zelil, hor, zavallı, kimselere denir. Varlık duygusundan sıyrılan varlığı yokluğa çeviren, kendisinde hiçbir varlık görmeyen kişi” (Cebecioğlu, 1197: 512).

Kocabaşların torunu, eserde miskin kelimesinin tasavvufî anlamını içeren özellikler gösterirken kendisinin de normal dilencilerden farklı olduğunu, çevresindeki insanlara benzemediğini açıkça belirten ifadelerle “dilenci derviş” (Altuğ, 2005:125) kılığına bürünür. Derviş dilenci, diğer dilencilerden farklı olduğunu, sadakaları, el açmadan, yalvarıp yakarmadan almasıyla gösterir. O kendini Allah yoluna adanmış bir fakir gibi sükûtu seçer, ısrarla sadaka istemez; sadakanın ona gelmesini bekler.

Miskinler Tekkesi'nin başkahramanı, kendisinin bir evliyaya yaraşır şekilde davrandığını ısrarla belirtmeye devam eder. Kendisini, eskimiş cübbesiyle, başındaki sarığıyla dolaşan, yoksulluklarını saklayan, çektikleri tüm sıkıntılara rağmen ağızlarından hiçbir şikâyet sözü çıkmayan “fukarâyı sâbirîn”⁴ (s.73) denen insanlara benzetir. O da sırtındaki eski redingotuyla, ayağındaki lastikleri gevşemiş boyasız potinleriyle, elindeki kabukları dökülmüş bastonuyla ve başındaki kasketiyle dolaşan bir nevi evliyadır.

Tüm bunlara ilaveten, eserin kahramanı, dini istismar ederek dilencilikten kazandığı paralarını bir tasavvuf ehli gibi çevresindekilerle paylaşmaktan geri kalmaz. Mesule Bacı'nın geçimini sağlar; yanına aldığı İsmail'in tüm ihtiyaçlarını karşılar. Hatta arkadaşı Talat'a borç para verdiği gibi ev almasına da yardım eder.

Eserin ismi, içeriği hakkında birçok ipucunu yansıtır. Miskin başkahraman, bir cüzamlı gibi tembeler oturup sadakanın ayağına gelmesini beklerken; bir sûfi gibi sükût içerisinde sabreden, kazancını paylaşan, mal mülk, makam, şöhret gibi dünyevî unsurlara değer vermeyen bir tablo sergiler. Şemsedin Molla Kocabaş Kazaskerin son torunu, Miskinler Tekkesi'nin bir cüzzamlısı, bir dilencisi, bir dervişidir.

4. YAPI

Anlatmaya bağlı edebî metinlerde, “her edebi eser, bünyesinde taşıdığı muhtevayı, -yazarın ferdi tercihleri dışında- türüne has ve gelenekselleşmiş bir yapı içinde okuyucuya taşır.” (Çetişli, Ankara: 219) Modern romanın temel unsurlar olarak kabul edilen olay örgüsü, şahıs kadrosu, bakış açısı -anlatıcı, zaman ve mekân metnin meydana gelmesinde vazgeçilmez unsurlardır.

⁴ Fukarâ-yi Sâbirîn: Sabreden, dayanan, avuç açmayan fakirler.(Parlatır, 2006: 476)

4.1. Olay Örgüsü

Miskinler Tekkesi romanının 203 sayfalık ilk baskısı,⁵ üç kısım ve son bölüm başlıkları altında yazılmıştır. Diğer baskılarında son bölüm üçüncü kısma eklenerek yayımlanmıştır. Eserin bölümlerinin sayfa sayıları ve alt bölüm sayıları şöyle tespit edilmiştir:

Birinci kısım (s. 3-78), XV alt bölümden,

İkinci kısım (s. 79-136), X alt bölümden,

Üçüncü kısım (s. 137-195) da IX alt bölümden oluşmuştur.

Son bölüm başlığı altındaki sayfalar ise s. 196-203 arasındadır.

Yazarın eserini telif ederken ayırdığı bölümler esas alınarak olay örgüsü üç bölüme ayrılarak incelenecektir. Bu çalışmamızda son bölüm üçüncü bölüme eklenerek incelenecektir.

Birinci Kısım:

Bu kısımda kahraman, çocukluğu, gençliği ve ailesi hakkında bilgiler verilerek okuyucuya tanıtılır. Dedelerinden birisi olan Kocabaş Kazaskerinin Sultan Mahmut'un gözbebeği olduğunu, Sultan'ın sofrasındaki ekmek kırıntılarını toplayıp konağa getirmesi ve dualar etmesi anlatılır. Sadaka isteme özelliğinin dedesinden geldiği ortaya konur. Konaklarının yanması üzerine taşındıkları konağın komşu kızına âşık olması ve bu aşkı uğruna kızın babasının gözüne girmek için yaptığı çabalara yer verilir. Meşrutiyetin ilanı ve bunun sonucunda dağılan ailenin perişanlığına yine bu kısımda değinilir. Başkahramanın Evkaf'taki işini kaybetmesi, ittihatçılar tarafından Sinop'a sürgüne gönderilmesi, Sürgün dönüşü İstanbul'a gelmesi ve Nur-i İrfan mektebinde işe başlaması da romanın ilk kısmın vaka halkası içerisinde yer alır. Ulusal Savaş'ın çıkmasıyla Halep'e askere giden kahramanın, bir kaza sonucunda kolunu kırması ve İzmir'e gelmesi, kendisine verilen ilk sadaka ile dilencilığe başlaması ve dilencilik mesleğinin hayatında yaptığı değişiklikler kahraman anlatıcı bakış açısı tarafından okuyucuya aktarılır. Mesule Bacı'nın ve İsmail'in hayatına girmesi ile başkahramanın yalnız olan dünyasında meydana gelen hareketlenmeler, bu kısımda yerini alır. O, mesleğinin kutsî sırrına erdiğini düşündüğü anlarda okul arkadaşlarının İsmail'i, dilenci baban nasıl, diye alay konusu etmeleri, kahraman ile İsmail arasında soğuk rüzgârların esmesine neden olur.

İkinci Kısım:

İkinci kısım, anlatıcı başkahramanın, İzmir'den İstanbul'a taşınmak istemesiyle başlar. Kahraman, İzmir'de adının zengine çıkmasından ve İsmail'in arkadaşlarının onunla alay etmesinden dolayı taşınma kararını verdiğini anlatır. "İnsanlıkla arasındaki mesafeyi ölçmeye başlar" (Tanpınar, 2014: 460) ve İstanbul'da İsmail'i bir yatıla okula vererek ondan kurtulacağını da itiraf eder. Bu kısım, dilenci kahramanın kendisini ve dilencilliğini durmadan sorguladığı; eski dilencilerle yeni dilenciler arasında yaptığı karşılaştırmayı anlattığı bir kısım olur. Kahraman, arkadaşı Talat'a dilenci olduğunu söylemesiyle birlikte onun bir cüzzamlıdan kaçır gibi kaçtığını da bu kısımda söyler.

Üçüncü Kısım:

⁵ Miskinler Tekkesi'nin ilk baskısı, üç kısım ve son bölümden oluşurken, diğer basımlarında son bölüm, üçüncü kısma eklenmiştir.

Son kısımda, kahraman, kendini ve dilencilğini sorgularken dilencilik yaptığı anlar dışındaki vaktini nasıl geçirdiğini anlatır; Mesnevi okur, Talat ile görüşmelere başlar, ona para yardımında bulunur, mahallesindeki insanlarla ilgilenir; “toplumsal manzaralar”(Naci, 2003: 185) çizer. İsmail’in iyi bir eğitim hayatı geçirmesi, yıllar sonra başarılı bir mühendis olarak vefasını ödemek için eve gelip babasının elini öpmesi üçüncü bölümün can alıcı vaka halkasını oluşturur.

4. 2. Bakış Açısı ve Anlatıcı

Miskinler Tekkesi romanı, kahraman- anlatıcı bakış açısıyla kaleme alınır, tasvirlerden ve iç monolog tekniklerinden yararlanır.

Romanın ilk cümlesinden itibaren kahraman- anlatıcı varlığını şu sözleriyle hissettirir: “Şimdi olduğu gibi çocukken de pek canımın kıymetini bilirdim.” (s. 3).

Otobiyografik karakterli bu bakış açısında kahraman-anlatıcı, çocukluk ve gençlik yıllarını hatırat şeklinde anlatarak vakanın anlatıldığı zamana gelir.

Bu bakış açısıyla anlatılan eserde kahraman anlatıcı daima eserin merkezindedir. O, vakanın yaşandığı ve anlatıldığı zaman içerisindeki hâl ile okuyucu karşısına çıkar.

“Anlatmak istediğim şu ki sekiz, on yaşındaki benle bugünkü ben arasında pek ayrı gayrı yok gibidir. Fakat birbirini gayet iyi anlayan bu iki ben arasında, delikanlılık çağında, bir yabancı ben, bir nevi teklifli misafir gitmiştir.

Şimdi onu kendimle aynı kandan, fakat bazı fikirlerinden, huysuzluklarından dolayı bir türlü kaynaşmamıza imkân olmayan bir akraba gibi hatırlarım.” (s. 9).

Şerif Aktaş’ın söylediği gibi anlatmaya dayalı metinlerde anlatıcı, geçmişinden bahsederken “hatalarını, saflıklarını ve pişmanlıklarını da aktararak okuyucuda gerçeklik duygusu uyandırır. (Aktaş, 1991:101-102). Bu durum *Miskinler Tekkesi* kahramanında da görülür: “Bu bir dilencilik değil miydi? Keşke yalnız öyle olsa. Fakat bizim aynı zamanda bir sahtekârlık ve dolandırıcılık yapmadığımdan emin olamıyordum. Daha fenası boyuna kendi imzama etrafa makbuzlar da dağıtmaktaydım.” (s. 41).

Anlatım tekniklerinden olan tasvirde insan, doğa, eşya veya mekân kelimelerle resmedilir. Yazar da yaptığı tasvirlerle okuyucuya bir şeyler anlatarak onun zihninde bir görüntü oluşmasını sağlayarak gerçeğe yaklaştırır. *Miskinler Tekkesi*’nin başkahramanı da sık sık tasvirlerle başvurur.

“...gene bir eski zaman konağına yerleştik. Öteki gibi bunun da haremi, selamlığı, trabzanları kopmuş, yelpaze merdivenleri, büyüklerin ‘içinde at koştur’ diye tarif ettikleri taşlık ve sofaları, yüksek şahnişli pencereleri, yıllarla kuruya çürüye kav halini alan ve tutuşmak için havadan bir kıvılcım bekleyen oymalı saçakları vardı.” (s. 12)

Bir başka anlatım tekniği de iç monologdur. İç monologda kahraman sanki karşısında biri varmış gibi kendi kendisiyle konuşur. Böylece kahraman iç dünyasını uzun uzun anlatır.

“ Ne yapalım böyle yaratılmışım. Cüzamlı yanık acısına ne kadar duygusuzsa ben de kuyruk acısına öyleyim.” (s. 4)

4. 3. Şahıs Kadrosu

4. 3. 1. Başkahraman:

Miskinler Tekkesi romanının başkahramanı, Kocabaş Kazasker Şemsettin Molla’nın torunudur. Eserde adı belirtilmeyen torun, Meşrutiyet ve Cumhuriyet yıllarında yaşar. Çocukluğu, büyükannesi, dayısı, büyük halası, Arap bacıları ve Kafkasyalı Çerkez kalfaları ile konakta geçer. Zaman içerisinde birlikte yaşadığı kişileri kaybederek yalnız kalır.

Kocaman kafasıyla sürekli dikkatleri üzerine çeken adsız kahraman, aynaya baktığında kendisini şöyle görür:

“Fotoğraf karşısında titremiş gibi dağınık ve kararsız çizgilerim, ekseri zayıf iradeli kimselerde görüldüğü üzere yassı, yaygın ve gevşek bir burnum vardı. Bu burunun hafif bir çizgile ortadan ikiye bölünmüş ucunda büyücek bir et beni sivrilirdi. Süzme bal rengi gözlerime, ağızma hele çene çukuruma çirkin denemezdi. Ancak ne çare ki anımda, kalın çatık kaşlarımın üstünde hafif bir çıkıntı yaptıktan sonra birden bire üfürülüp şişen başım hepsinin üzerine tüy dikiyordu. Aynanın karşısında saçlarımı sağa sola, öne arkaya tarayarak yaptığım tecrübeler korkunç neticeler verirdi.” (s. 16)

Anlatıcı başkahraman, başının büyüklüğünü küçültmeyeceğini düşünerek âşık olduğu komşu konağın kızına kendini beğendirmek için ud çalmasını öğrenir. Kızın babası olan paşaya da şiirler ezberleyip okur. Dayısının yardımıyla da paşaya güzel yazılarını gösterir. Bu yeteneklerinin dışında başka bir hüneri de yoktur. Çok az yeteneğe sahip olan başkahraman, çocukluğundan beri canının kıymetini bilen, tembel, hareket etmekten kaçınan miskin birisidir. Arkadaşlarıyla birlikte oyunlar oynamaktan çekinen Kocabaşların torunu, kendi kendine oynadığı oyunda, dilenci taklidi yaparak elinin tutmadığını, gözünün görmediğini söyleyerek sadaka ister. O böyle yaparak eğlenirken büyükleri bu oyuna çok kızar. Dedeleri, padişahlarla yemek yemiş bir torun, asla dilencilik oyununu bile oynayamazdı.

Çocukken oynadığı dilencilik oyunu, başkahramanın ileriki yaşamında dilencilik meslek haline getirmesinin temelini oluşturur. Bir gün dinlenmek için gittiği camide bir kadının avucuna bıraktığı iki çil kuruş, hayatının geri kalan kısmında geçimini nasıl sağlayacağını bir göstergesi olur. Çalışmadan avucuna konan bu para hoşuna gider; “bu eylem içinin hazır tembelliğiyle bağdaşır hemen.” (Burdurlu, 1971: 6)

Başkahraman, “Yaradılışım ve bütün hayatım durmadan beni bu akıbete doğru sürüklemişti” (s. 46) diyerek dilencilik onun için bir meslek olmasındaki bu gerekçeye sığınır. Ayrıca sadaka istemesinin dedesi Kocabaş Kazaskerden kendisine miras kaldığını, genlerinde de dilencilik yattığını, bunun kaçınılmaz son olduğunu söyleyerek savunmaya da geçer.

Toplum tarafından küçümsenen dilencilik, roman kahramanının hayatında bir sanata dönüşür. Ona göre dilencilikte merhamet, başta geldiği gibi sanatın inceliği de o damarı yakalayıp ince ince sızlatmaktan geçer. Bunları yaparak mesleğinin en yüksek mertebesine ulaşmış bir sanatkâr olduğunu kabul eder.

Başkahraman, dilencilerin şerefli, asil insanlar olduğunu, kimsenin arkasından iş çevirmediklerini ve dürüst olduklarını söyleyerek kendisinin de herhangi bir dilenci olmadığını gösterir. Öyle ki dilencilikten kazandığı parayla İsmail’in eğitim ve bakım masraflarını karşılar, Mesule Bacı’nın geçimini sağlar, arkadaşı Talat’a maddi yardımlar yapar.

Miskinler Tekkesi’nin isimsiz kahramanı, Reşat Nuri’nin diğer kahramanları gibi toplum içerisinde ideal bir karakter çizer. O, hiçbir zaman cemiyetin dışında kalmayarak dilencilik mesleğini en iyi şekilde yapmaya çalışır. Bir memur duyarlığıyla sabah işe gider gibi evinden çıkar, dilencilik kıyafetine bürünür. İşini icra ederken dürüştür, kimseyi kandırıp dolandırmaz.

4. 3. 2. Norm Karakterler:

Norm karakter, romanda başkahramanı tamamlayan, ona yardım eden ve onun eksiklerini tamamlayan kişidir. “Romandaki çeşitli mizaçları anlayabilmek için, okuyucunun şiddetle ihtiyaç duyduğu bir rehberdir. Onun görevi romanda sadece ve sadece bu görevi yerine getirmektir.” (Stevic, 2004: 64)

Miskinler Tekkesi’ndeki norm karakterlerin başında İsmail gelir. İsmail babası tarafından terk edilmiş annesiyle birlikte yaşayan Dana Bayramı günü bir düşme vakasıyla başkahramanın hayatına giren yedi yaşındaki bir çocuktur. Kocabaş Kazaskerin son torunu, ilerdeki hayatını etkileyecek bu küçük çocuğu gördüğünde şöyle tasvir eder:

“Burun deliklerinden şiddetle boşanan kan yüzünü adeta görünmez hale getirmişti. Bunlar bir parça yıkandıktan sonra su ve çamurdan birbirine yapışmış kıvrıkcık saçları, kenarları kemik gibi sertleşmiş ince kulakları, sivri burnu ve çenesiyle keçi oğlaklarına benzeyen şipşirin bir yüz meydana çıkıyordu. Sonradan gözleri açılınca da – biraz evvelki kandan sıçramış gibi kırmızı kırmızı zerrelere benekli - yeşile çalar renkte bir acayip gözler görüldü.” (s. 59)

Çocuğun ve annesinin sefalet içerisindeki yaşantısına acıyan Mesule Bacı ve Başkahraman, annesi işe giderken parasız olarak çocuğa bakmayı kabul ederler. Bir süre sonra annesi tarafından da terk edilen İsmail, Mesule Bacı’nın küçük beyi olur.

İsmail’in hayatına girmesiyle kendisini ve dilencililiğini sorgulamaya başlayan kahraman, incir depolama fabrikasında bulunduğu işte ancak üç gün çalışabilir.

İsmail, çalışkanlığıyla okulda başarı göstererek iki yıl içinde iki sınıf atlar. Mesule Bacı, kendisine “dadı”, başkahramana da “bey baba” dedirtirmesine İsmail alışır. Okuldaki arkadaşlarının İsmail’e “dilenci bey babanın keyfi iyi mi?” diye sormaya başlamaları, İsmail ve başkahraman arasında rol çatışmasına neden olur. Baba dediği bir kişinin dilenci çıkması, İsmail’i utandırırken bu durumu kabullenmesi yıllarını alır.

Eğitim hayatını başarılarla süsleyen İsmail mühendis olup karısıyla birlikte babasının elini öpmeye geldiğinde karısına şunları söyleyerek vefasını gösterir:

“Benim babamı hor gördüğüm zamanlar oldu, fakat mevki, şeref, para, itibarı ile hiçbir eksiği olmayan birçok kibar insanların, hatta büyük insanların ufak bir geçim sıkıntısına düştükleri, kendilerinden olandan daha fazlasına göz diktikleri, başkalarının otomobilini, mevkiini kıskandıkları zaman gözlerini belerterek ‘açız’ diye ağladıklarını gördükten sonra...” (s. 203). Böylece İsmail de babasının dilenmesini, mevki peşinde koşarak yapılan modern dilencililiğe tercih eder. Babası dürüştür, başkasının malına göz dikmemiştir, el-etek öpüp el açmamıştır. Ne yaptığı bellidir.

Romandaki norm karakterlerinden birisi de Mesule Bacı’dır. Başkahramanın Tamaşalık’ta tanıdığı Mesule Bacı, daha önce Boğazda bir Süruri Paşa yalısında çalışmış bir kalfadır. Paşa yalısından Tamaşalık’a düşen Mesule Bacı’nın, vefa ile muhabbet ile baktığı mirasyedi bir küçük beyi vardır. Şeyh Abdu adında kör bir Arap döverken başkahraman Mesule Bacı’yı dayaktan kurtarır. Bir süre sonra küçük beyi ölünce Mesule Bacı, önceleri ev işlerini yapmak için gittiği başkahramanın evine, daha sonrada kendi evini su bastığında iyice yerleşir. Artık o, başkahramanı besleyen, evinin işlerini yapan bir dadı olur.

Mesule Bacı İsmail’in eve yerleşmesiyle çok sevinir, kaybettiği küçük beyin yerine bir başkası gelmiştir. Tüm sevgisini, ilgisini ona vermek için çabalar durur.

Başkahraman ile yaşadıkları yıllarda Mesule Bacı, ona karşı daima vefalı ve saygılı davranır. Gündüzleri mutfakta, bahçede ve sokakta avunurken geceleri başkahramana dargın olarak hizmet eder. O, kuş kadar bir çocuğu, İsmail'i evde sığdırmayıp yatılı okula göndermiştir.

4. 3. 3. Kart Karakterler:

Romanda değişime ve dönüşüme uğramayan, tek bir duygu ve düşüncenin simgesi konumundaki kişilerin başında Talat gelmektedir. Talat, ufak yapılı, gösterişsiz, tıraş olacak parası olmadığı için sakal bırakan, başkahramanın Evkaf'tan gençlik arkadaşıdır. Çok çalışkan olan Talat, çevresiyle iyi geçinen becerikli bir kalem memurudur. Sadece kendi işini değil arkadaşlarının da işlerini yapar, başı sıkışanın yanına gider.

Talat'ın bu kadar çalışkan olması onun hayatının sefalet içerisinde geçmesini engellemez. O, erken yaşta evlenip dört çocuk sahibi olmuştur. Evkaf'tan aldığı maaşı ailesinin ve kendisinin geçimini sağlamasına yetmez.

Başkahramana dönem dönem manevi destek veren Talat, onun Darülfünun'a girmesine, Nur-i İrfan mektebinde iş bulmasına ve İsmail'in yatılı okula kaydedilmesinde yardımcı olur.

Talat, arkadaşının dilencilik yaptığını öğrendiğinde başkahramandan cüzamlıymış gibi kaçır. Bir süre sonra gizli gizli buluşarak görüşmeye başlarlar. Hatta "utana sıkıla" (s. 103) dilencilik yaptığı için ondan kaçtığı, çekindiği Kocabaş Kazasker'in son torunundan borç para bile alır.

Başkahramanın hayatına giren İzmirli Gani Dede de kart karakterlerden birisidir. Gani Dede zarif, güler yüzlü bir dilencidir. Kahraman anlatıcının bakış açısıyla Gani Dede, şöyle tasvir edilir:

" Bu Gani Dede, gayet güzel konuşan ehl-i dil, arif bir adamdı. O kadar ki, dilenci ile ahbap etmek nedense âdet olmadığı halde, belli başlı adamlar onu evlerine davet ederler; iki çeşmelik kiraathanelerinde karşılına alıp tatlı tatlı söyletirlerdi. Sonra da ayrılırken avucuna birkaç kuruş sıkıştırırlardı. Hâsılı efendiden adamdı." (s. 77)

Gani Dede'nin kızı Zehra babasının dilenci olduğunu öğrendiğinde kahrından verem olup ölür. Başkahraman, bu durumu, İsmail'in kendisinin de dilenci olduğunu öğrendiğinde göz önüne getirerek Gani Dede ile kendisini bağdaştırır.

4. 3. 4. Fon Karakterler:

Fon karakterler, romanda " olay ve olay parçasına ait tablonun gözler önünde daha iyi oluşmasına hizmet eden kişiler" (Aktaş, 1991: 49) dir. Bu kişi veya kişilerin olaylar üzerinde herhangi bir fonksiyonları olmaz. Fon karakter olan bu kişiler, başkahramanın hayatına bir şekilde girip çıkarlar.

Başkahramanın çocukluğundaki fon karakterlerden birisi büyükannesidir. Büyükanne, konağın geçimini sağlayan, elinde avucunda ne varsa satıp ailenin ihtiyaçların sağlamaya çalışan bir Osmanlı hanımefendisidir. Meşrutiyet inkılâbından sonra vefat etmesiyle evde hiç kimse kalmaz. Annesinden ve babasından bahsedilmeyen bu torunun çevresinde babaannesinden başka dayısı, Gülfidan Bacı ve evdeki kalfalar vardır. Gençlik yıllarında da âşık olduğu Mensure ve Mensure'nin babası kahramanın hayatına fon karakter olarak girerler.

Sinop sürgününden sonra İstanbul'a döndüğünde, Nuri İrfan Mektebi'nin sahibi Şefkati Bey ve oğlu, başkahramanın kısa süren iş hayatında patronları olur. Savaş için gittiği Halep'ten dönüşünde İzmir'de, Eşref Paşa Camisi'nin önünde ilk sadakasını eline veren yaşlı kadın, konaklardan yetişen Kocabaş Kazaskerin torununun hayatını değiştirir. Şeyh Abdu, İsmail'in annesi, Mesnevi'den parçalar okuyan dilenci Giritli Mevlana, Nuri Nigâh Kalfa; Afrika zencileri, başkahramanın hayatını kısa süreli yer alırlar.

İzmir'den İstanbul'a taşındığında da yeni fon karakterler kahramanın hayatına girer. Ev aradıklarını zannedip onlara ev gösteren bekçi, elli yaşlarındaki ev sahibi, dilenciler arasında tanıdığı ilan hafiyesi dilenci, "dilendiği yerde hangi kadın veya kızın hangi erkekle bir dalaveresi bulunduğunu gözleyip" (s. 115) rüşvet isteyen Hacı, mezarlıktaki bir yakını ölen yüksek mevkili ikiyüzlü ihtiyar, eserde vaka halkalarının daha iyi anlaşılmasını sağlarlar.

İsmail'in yokluğuyla yalnız kalan başkahraman, komşularıyla ilgilenmeye başlar, onlarla tanışır. En yakın komşusu karısı tarafından terk edilmiş ve kızıyla yalnız yaşayan muallimdir. Muallimin yanındaki evde ihtiyar posta kâtibi ile karısı ve üç çocuğu, köşe başındaki mavi konakta da Abdülhamit zamanından kalma bir paşa ve oğlu oturur. Mavi konağın üst katında bir zamanlar zengin olan ama şimdi kömür deposunda kantar memurluğu yapan adam, karısı ve çocuklarıyla yaşamaktadır. Tombul İmam, mahallede yaşayan bir zamanlar imam olan şimdi ise kumar oynatan ilginç bir adamdır. Bir başka komşu da Mavi Konağın mukabilinde köşe başında evli genç bir çift ile kızın annesi bulunmaktadır. Karşıdaki asmalı evde de zengin bir ailenin kızıyla evlendiği için annesini gizlice ziyaret eden genç bir adamın annesi oturmaktadır. Son olarak da İsmail'in karısı fon karakterlerin arasına katılır. Tüm bu fon karakterler, bireysel olarak fazla önem kazanmazlarken başkahramanın içinde bulunduğu sosyal ortamı, somut bir şekilde varlıklarıyla yaratırlar. Varlıklarıyla esere enerji ve canlılık verirler.

5. Mekân

Romanda mekân "romana özgü olay ya da olayların ve roman kişilerinin hareketlerine ayrılmış bir sahne olan yerdir." (Çetin, 2009: 133) Romancı, mekân unsurunu kullanırken olayların geçtiği çevreyi tanıtmayı, karakterleri göstermeyi ve toplumu yansıtmayı amaç edinebilir. Tüm bunların temelinde yatan ise romanı gerçek bir atmosfer içerisinde okuyucuya anlatmaktır.

Reşat Nuri Güntekin, 1922' yılında yayımlanan *Çalılıkusu* romanıyla İstanbul dışına Anadolu'ya açılır ve İstanbul sınırını kırmaya başlar. *Miskinler Tekkesi* romanında da Reşat Nuri geniş mekânlara yer verir.

İstanbul, Sinop, Halep ve İzmir'den oluşan çevresel mekânların yanı sıra özel mekânlar da Kocabaş Kazaskerin son torunu olan başkahramanın hayatında önemli bir yere sahiptir. İstanbul'da çocukluğunu geçirdiği konak yanınca Cinci Meydanı taraflarında bir eski konağa taşınırlar. Taşındıkları bu mekânın tasviri, saraylarla iletişim içinde olan bir ailenin nasıl çöktüğünün bir resmi olurken büyükannenin ve ev halkının sık sık tekrar ettiği "Allah insanı gördüğünden yâd etmesin" (s.16) sözünü açıklar niteliğindedir.

"Tavanlardan kopup sarkan muşamba parçaları üstündeki boyalı ve yaldızlı resim artıkları; kış gelince kenarına bez yahut kâğıt şeritler çirişlenen ve rüzgârlı havalarda köçek zilleri gibi şingirdayan battal pencereler; renkli camları kırıldıkça yerlerine adi cam ve bazen de mukavva takılan merdiven camekânları; içinde çok kere

bir gaz tenekesi ve kuru soğanla biraz kuru fasulye ve pirinçten başka bir şey bulunmayan kiler odası haremle selamlık arasındaki dönme yemek dolabı...” (s. 16)

Başkahraman, on sekiz yaşında rüştiyeyi bitirdiği zaman Evkafı Hümayun Nezareti’nde iş bulur. Meşrutiyet İnkılâbı ile büyükannesi ve Gülfidan Bacı ile Bağlarbaşı’nda bir eve sığır, Evkaf’tan tasfiye edilir, Darülfünun’a kayıt olur. 31 Mart Vakası’ndan sonra Sinop’a sürgüne gönderilir. Sinop’ta Çarşıbaşı’nda bir koca karının evinde dükkândan bozma bir odada oturur. Çarşıda oturduğu için alışverişlerini pencereden, yerinden kıvıldamadan yapması onun miskinliğinin bir göstergesidir.

“Hâsılı tam gönlüme göre bir iş; yapıştığı kayada kabuklarını etrafın akıntlarına karşı aralayarak kısmetini bekleyen mesut bir midye hayatı!” (s. 34)

Sinop’ta üç yıl kaldıktan sonra İstanbul’a gelerek Sirkeci’de otel odasında kalmaya başlar. Talat’ın yardımıyla Aksaray’daki Nuri İrfan mektebinde kâtiplik ve yazı hocalığı yapar. Bu okul, başkahramanın geri kalan hayatında yapmayı tercih edeceği dilencilik tohumunun atılmasına vesile olur: “...beni bazı dükkânlar ve ticarethanelerden iane toplamaya gönderiyorlardı. İlk dilencilik talimimi ben bu dolaşmalar esnasında yapmışımdır.” (s. 41)

Umumi Harbe girildiğinde askere alınan Başkahraman, Mısır’a doğru yola çıkar. Halep’te iki seneden fazla yazıcı neferliği yapar. Midyeye benzettiği hayatı burada da yaşar. Lakin geçirdiği bir kaza sonucu bir katır, sağ bileğini ve kolunu kırar. Bunun üzerine askerlik günleri sona erer ve İstanbul’a doğru yola çıkar. Yol boyunca sık sık hastalandığı için kendisini, Konya üzerinden İzmir’deki bir hastaneye zor atar. Hastane çıkışında kaldığı Yahudi Maşatlığı, yeniden dirilişinin, yeniden hayata dönüşünün mekânıdır. Yine dilencilğe başlayışı da burada kaldığı günlerde olur. Dilencilikte kazancı artmaya başladığında Kadifekale eteklerinde Tamaşalık denilen mahallede bir ev bulur.

“O tarihte Tamaşalık, dağın dibinde deve sırtı gibi biçimsiz yokuşlar ve inişlerden meydana gelmiş bir oyuktu. (...) Çoğu, en adi hendeseden mahrum köstebekler arasında taştan, tenekeden, hatta tahtadan yapılmış kulübeler vardır.” (s. 47-48)

Tamaşalık, başkahramanın hayatında büyük yeri olan bir mekândır: dilencilğe başladığı, Mesule Bacı’yı tanıdığı ve İsmail ile kurduğu yapay ailesinin başlangıç yeridir. Afrika zencilerinden oluşan Tamaşalık, fakirliğin kök saldı, ahalsinin dışlandığı, terk edilmiş bir mahalledir.

Tamaşalık’tan İstanbul’a taşınan başkahraman ve onun göstermelik ailesi Süleymaniye’de bir ev kiralarlar. Bu evle çocukluğunun ve gençliğinin İstanbul günlerini anar; İsmail ve Mesule Bacı’ya eski hayatının geçtiği yerleri gösterir.

Yeni taşındıkları bu mahalle de Tamaşalık gibi insanların kendi yağlarıyla kavruldukları, geçimlerini zor sağladıkları fakir bir muhittir.

Başkahramanın hayatının dönüm noktası olan bir başka mekân da Talat ile birlikte açtıkları tütüncü dükkânıdır. Bu dükkânla dilencilik mesleğine veda eder.

Bunların dışında başkahramanın dilencilik yaptığı devlet daireleri ve mezarlıklar da mekân olarak eserde yer alır. Özellikle mezarlıklara sık sık gitmesini çok sever. Bu yerleri çok sevmesinin nedeni, buraları kazanç kapısı olarak değil kendisine bir şeyler öğreten mektep kapıları olarak görmesidir.

6. Zaman

Miskinler Tekkesi romanında zaman, II. Abdülhamit döneminden Cumhuriyet dönemine kadar olan süreyi kapsar. Anlatmaya bağlı edebi metinlerde bir olayın başlangıç zamanına vaka zamanı, aynı olayın yazar tarafından keleme alındığı zamana da anlatma zamanı denir. *Miskinler Tekkesi* romanında vaka zamanı ile anlatma zamanı arasında geçen süre 50-55 yıl kadardır. Başkahramanın yaşamındaki değişimler bu süre zarfında kronolojik olarak okuyucuya sunulur. II. Meşrutiyet'ten önce başlayan romanın zamanı, Cumhuriyet'in ilanından sonraki yıllara kadar devam eder. Başkahraman, anlatma zamanından geriye dönerek olayları anlatacağını daha romanın ilk cümlesinde belirtir:

“Şimdi olduğu gibi çocukken de pek canımın kıymetini bilirdim.” (s. 3)

Kahraman-anlatıcı, zamanları belirtirken yıl-ay-gün gibi sayısal ifadeler kullanmamasına rağmen vakanın geçtiği dönemdeki önemli tarihî olaylar, zaman konusunda okuyucuya fikir vermektedir. Meşrutiyet'in ilanı, Balkan Harbi, 31 Mart Vakası, I.Dünya Savaşı, İzmir'in işgali devrin sosyal zamanını belirtir.

Kocabaş Kazaskerinin son torununun çocukluk ve gençlik yılları II. Abdülhamit zamanında II. Meşrutiyet yıllarında geçer. Başkahraman, hayatında kendisine göre önemli olan olayları anlatırken sosyal olaylara yer verir. “Otuz bir Marttan sonra arkadaşlarım itibarlarına göre derece derece darağacına ve hapse giderlerken ben sadece üç sene kadar bir zaman için Sinop'ta sürgüne gönderiliyordum.”(s. 32). Meşrutiyetin ilanıyla aftan yaralanarak İstanbul'a gelir. Bir süre İstanbul'da yaşadktan sonra Umumi Harple birlikte askere gider. Askerlik dönüşünde İzmir'e geldiğinde İzmir Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir. Bu zamanın 15 Mayıs 1919 olduğu tarih sayfalarında yazar. İzmir'in kurtuluşundan sonra İstanbul'a taşınarak İsmail'den kurtulmak ister. İsmail'in yatılı okula gitmesiyle başkahraman sakin yaşantısı devam eder.

Son olarak, eserin anlatma zamanının 1928 harf inkılâbından sonraki tarihte olduğu kahramanın bir mezarlıkta söylediği şu sözlerden anlaşılır:

“Sonra mezarlığın bugünkü kibar ziyaretçileri arasında eski yazıyı unutmamış belli başlı adamlar da bir hayli idi. Bunlar ayakta kalmış mezar taşları arasında dolaşarak okunaklı kitabeler arıyorlar; eski yazı devrine yetişemediğini tahmin ettikleri gençlere yüksek sesle bunları okuyorlar...” (s. 128)

Zaman, bir eserin kuruluşunda rol oynayan temel elemanlardan birisidir. Yazarlar yaşanan dünya gerçeklerini eserlerine yansıtırken ferdi veya sosyal zamanı esas alırlar. *Miskinler Tekkesi* romanında vaka zamanının açıkça belirtilmemesine rağmen belli başlı tarihi olayların verilmesi ile ferdi zamandan ziyade sosyal zaman öne çıkarılmıştır. Böylece bireyden hareketle toplum veya toplumun sosyal hayatı yansıtılmıştır.

SONUÇ

Reşat Nuri, olgunluk dönemi romanlarından olan *Miskinler Tekkesi*'nde bugün bile gündemde olan toplumsal yaraya, dilencilige, eleştirel bir bakış açısıyla bakar. İncelemeye tabi tuttuğumuz eserde, bir konak çocuğunun dilenciligi kendisine meslek edinirken yaşadıkları ve de dilenciligi yaparken düşündükleri kahraman bakış açısıyla anlatılır.

Tembel bir mizaca sahip olan başkahraman, alın teri ile para kazanmak yerine kendisine kolay gelen yolu, dilencilik seçer. O, dilenirken bunu isteyerek yapmadığını, içinde bulunduğu şartların bunu gerektirdiğini ve dilencilik de kendisine atalarından miras kaldığını söyleyerek yaptığını haklı çıkarmaya çalışır. Bunlara ek olarak da normal bir dilenciye benzemediğini evliya gibi suskunluğu seçtiğini ve çevresindeki insanlara da maddi yardımlarda bulunduğunu ifade eder. Dilenmesine kendince haklı gerekçeler gösteren isimsiz kahraman, evliya kisvesine bürünerek dilencilikini meşrulaştırır.

Bu incelemede, *Miskinler Tekkesi* romanının tanıtımı ve tahlil metotları kullanılarak incelemesi yapılmıştır. Ayrıca isim-içerik ilişkisi, miskin kelimesinin tüm anlamlarının eserde gösterilmesiyle her yönden ele alınmıştır.

Eserlerinde toplumun her kesiminden karakterlere yer veren Reşat Nuri, bu eserinde toplum tarafından dışlanan önemsiz kahramanını, bir dilenciye, okuyucu için ilgi çekici bir kahraman haline getirir. Öyle ki, yazar, romanın sonunda din istismarcılığıyla yapılan dilenmeyi, modern dilencilik yani makam, mevki peşinde insanlıklarını ayakaltına alan, yalan söyleyen yaltakçılara karşı üstün tutar, hakiki gurur, hakiki asalet hangisindedir, diye kafalarda soru işareti bırakır.

İnsanı ve toplumu çeşitli yönleriyle anlatı dünyasına gerçeğe uygun bir şekilde yerleştiren Reşat Nuri, *Miskinler Tekkesi* romanıyla günümüze ışık tutarak Türk edebiyatına ölümsüz bir eser daha kazandırır.

KAYNAKÇA

AKTAŞ, Şerif (1991). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

AKTAŞ, Şerif (2013). *Anlatma Esasına Bağlı Edebî Metinlerin Tahlili*. Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.

BURDURLU, İsmail Zeki (1971). *Romanlarıyla Reşat Nuri Güntekin*. İzmir: İzmir Eğitim Enstitüsü yayın Dergisi Yayınları.

CEBECİOĞLU, Ethem (1997). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. Ankara: Rehber Yayınları.

ÇELİK, Hüseyin (2000). *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Sosyal Tenkit*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

ÇETİŞLİ, İsmail (2004). *Metin Tahlillerine Giriş/2 Hikaye-Roman-Tiyatro*. Ankara: Akçağ Yayınları

EMİL, Birol (1989). *Reşat Nuri Güntekin*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

GÜNTEKİN, Reşat Nuri (1946). *Miskinler Tekkesi*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

GÜNTEKİN, Reşat Nuri (2013). *Miskinler Tekkesi*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

İLHAN, Ayverdi (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealti.

LEVEND, Ağâh Sırrı (9 Ağustos 1947). *Miskinler Tekkesi*. Sanat ve Edebiyat.

NACİ, Fethi (2002). *Reşat Nuri'nin Romancılığı*. İstanbul: YKY.

ÖNERTOY, Olcay (1983). *Reşat Nuri Güntekin*. Ankara: TDK Yayınları.

PARLATIR, İsmail (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yayınevi.

STEVICK, Philip (2004). *Roman Teorisi*, (Çev.: Prof. Dr. Sevim Kantarcıoğlu). Ankara: Akçağ Yayınları.

TANPINAR, Ahmet Hamdi (2014). *Edebiyat Üzerine Makaleler* (Haz. Zeynep Kerman). İstanbul: Dergâh Yay.

TEKİN, Mehmet (2004). *Roman Sanatı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

TİMUR, Taner (1991). *Osmanlı Türk Romanında Tarih Toplum ve Kimlik*. İstanbul: Afa Yayınları.

<http://www.lepra.gen.tr/cuzzam-nedir.html> (Erişim Tarihi:09.04.2017.)

<http://www.dunyabulteni.net/haber/144283/miskinler-tekkesi>

(Erişim Tarihi:09.04.2017)